

Rumunsko

Svatá Helena a Gernik

Na počátku 19. století byla krajina mezi srbskou a rumunskou hranicí pustá, a proto bylo nutné ji osídlit. Obecně bylo známo, že tato práce nebude lehká, a tak volba padla na Čechy, kteří byli schopni odejít za prací, aby uživili své rodiny. Úkolem zajistit osídlení této oblasti byl pověřen místní dřevařský magnát Magyarly. Čechům slíbil zaručenou existenci, domov, půdu a práci. Celé rodiny začaly odcházet z míst, kde práce nebyla: od Berouna, z Prahy, Pardubicka, Domažlicka, Plzeňska, Příbramska, Slánska, Hořovicka, ale i z Moravy a Slovenska. Ztratily domov a poznaly těžkou práci a chudobu. Sliby Magyarlyho zůstaly nenaplněny.

Pak přišla druhá kolonizační vlna (převážně ze Žatecka), která se uskutečnila na žádost vojenských úřadů, s cílem osídlit a chránit neobydlená pohraniční místa. Lidé našli půdu a někteří i práci v místních dolech na Nové Moldavě. Tam pracovali hlavně muži ze **Svaté Heleny** a okolí, v **Gerniku** se zase pájlo stavební vápno.

Roku 1824 se datuje vznik vesnice Svaté Heleny, původně zde byla o kilometr dále také vesnice Svatá Alžběta, která však brzo zanikla, protože zde nebyl žádný vodní pramen. (Vesnice nesou jména podle Magyarlyho dcer.) Vesnice Gernik vznikla roku 1827 a je to jediná z šesti českých vesnic s vlastním obecním úřadem. Obě vesnice měly vždy českého učitele, až na několik let v době totality. Svatá Helena měla dokonce dva, jelikož tu byly dva kostely: katolický a evangelický, ale po krátké době byla škola sloučena. V současné době se v obou vesnicích učí česky na prvním stupni od 1. do 4. třídy (rumunština je jen předmět), na druhém stupni od 5. do 8. třídy se učí všechny předměty rumunsky a čeština pouze jako jazyk. Výuka je velmi podobná českému školství.

Co se týče počtu obyvatel, obě vesnice mají něco okolo 320 obyvatel. Z toho je bohužel největší procento lidí důchodového věku. Mladí se většinou vrací domů do Čech, protože doma nemají práci.

Na Svaté Heleně je v současnosti pět maličkových dětí, 12 dětí chodí do školky, 33 žáků je na základní škole, na střední školy chodí 15 středoškoláků a 8 krajanů ze Svaté Heleny studuje na vysokých školách.

Na Gerniku je situace poměrně složitější. Školka v letošním roce nemohla být otevřena, protože by ji navštěvovaly pouze dvě děti. Na prvním stupni je šest dětí a třetí třída není. Na druhém stupni je 17 dětí. Středoškoláků je asi 10 a jsou zde také 2 vysokoškoláci.

Učitel, který v těchto vesnicích působí, musí pochopit odlišnost obou kultur a místní situaci. Každá komunita v Rumunsku je specifická a dojíždění mezi oběma školami je velmi problematické. K některým dětem je nutné zaujmout individuální přístup, jelikož žijí v obtížných sociálních podmínkách.

Eibenthal a Baia Noua

Český překlad názvu krajanské vesnice **Eibenthal** zní Tisové údolí, neboť se rozkládá v údolí říčky Tisovice. Své německé jméno získala obec podle někdejších rozsáhlých porostů tisů, které však v oblasti již téměř vymizely. V těsném sousedství Eibenthalu je i havířská osada Baia Noua (Ujbányje), česky Nové Doly, rovněž osídlená českými osadníky. Eibenthal leží v jihozápadní části dnešního Rumunska (Banát) asi 6 km od Dunaje, který zde tvoří přirozenou hranici se sousedním Srbskem. Nedaleko je také známá přehrada Železná vrata. Nejbližší sousední krajanskou vesnicí je Bígr, nejbližším větším městem je Oršova (40 km).

Vesnice byla založena českými kolonisty počátkem 19. století. Čeští osadníci přišli do Eibenthalu v tzv. druhé vlně kolonizace v letech 1826 až 1827. Pocházeli zejména z Plzeňska, Klatovska, Čáslavska a Berounska. Profesně se jednalo o rolníky i řemeslníky, kteří si přesídlením slibovali zlepšení svých životních podmínek v tehdejší Rakousko-uherské monarchii. Byly jim totiž nabídnuty skvělé vyhlídky, opak byl však realitou. Přistěhovalci prodali v Čechách své majetky, a byli proto nuceni v oblasti zůstat a vybudovat si zde nové domovy (postavit domy, vykácet lesy a přeměnit je v pastviny a pole). Samotný Eibenthal se několikrát stěhoval. První osídlení se rozkládalo na kopci. Z důvodu úbytku zásoby podzemní vody se vesnice postupně přesunula do údolí Tisovice.

Středem vesnice je římsko-katolický kostel postavený v roce 1912, zasvěcený sv. Janu Nepomuckému. Dlouhodobě byla hlavním zdroje obživy většiny obyvatel Eibenthalu zejména havířská práce v dolech. Jejich uzavření v roce 2006 mělo za následek masivní vlnu reemigrace zpět do Čech.

Škola byla v Eibenthale založena již v roce 1848 spolu s tzv. Obecním domem. Jednalo se o první školu v oblasti, kde se kromě němčiny vyučovalo také v českém jazyce. V ostatních osadách byly školy budovány až po roce 1950. O rozvoj české kultury a jazyka v 19. století u českých krajanů se významně zasloužili diplomovaní učitelé Vincenc Zamouřil a Jindřich Schloegl.

Po rakousko-uherském vyrovnání v roce 1867 se stala jediným povinným úředním jazykem v oblasti maďarština, ale i přesto se nadále vyučovalo v češtině. Po vydání nového školského zákona v roce 1907 maďarizační tlak ještě vzrostl, neboť se maďarština stala jedinou vyučovací řečí a čeština se nesměla používat ani jako druhý pomocný jazyk. V mnohých českých vesnicích se vůbec nevyučovalo (s výjimkou Eibenthalu, Gerniku a Svaté Heleny).

Po ukončení 1. světové války byly české osady připojeny k Rumunskému království a výuka v češtině byla obnovena. Z důvodu nedostatku učitelů bylo mezistátní dohodou mezi ČSR a Rumunskem povoleno působení českých

učitelů vyslaných do Rumunska z Čech až do konce 30. let 20. stol. Do Eibenthalu byli čeští učitelé následně znovu vysláni Ministerstvem školství a národní osvěty ČSR až po roce 1946. Tato mise byla ukončena v roce 1958. V 90. letech 20. století byla pomoc krajanům obnovena. V letech 1996 až 1997 zde působil lektor českého jazyka vyslaný občanským sdružením pro pomoc krajanům v Rumunsku.

V lednu 1998 byl do Eibenthalu poprvé vyslán český učitel vládou České republiky (prostřednictvím Domu zahraničních služeb). Výuka českého jazyka je povinná pro všechny děti 1. až 4. třídy, od 5. třídy je čeština dobrovolná. Pouze v Eibenthalu se však děti od 1. třídy vyučují ve všech ostatních předmětech v rumunštině.

Učitel českého jazyka kromě práce ve škole usiluje také o rozvoj kultury v obci, spoluorganizuje kulturní aktivity (nacvičování různých vystoupení, promítání filmů v českém jazyce), vede nejrůznější zájmové kroužky (např. zpěv, výuka hry na hudební nástroje, výuka anglického jazyka). Učitel spolupracuje také s místním svazem (Demokratický Svaz Slováků a Čechů v Rumunsku, DSSČR), dále vydává místní časopis Eibenthalské období, podporuje provoz místní knihovny atd.

Škola navázala v době působení českých učitelů kontakty s různými institucemi z Čech, mj. ZŠ Pozořice, divadlo Ponec, jazyková škola Glossa, loutkové divadlo Na Holou, Nadace Člověk v tísni a další.

Celkový počet obyvatel Eibenthalu a Baia Noua je přibližně 300. Více než polovina zejména mladých lidí však po ztrátě zaměstnání (ukončení těžby černého uhlí v roce 2006) odešla do Čech, anebo se odstěhovala do jiných míst v Rumunsku. V mateřské škole je nyní 14 dětí, v základní škole 30 dětí, na střední a na vysoké škole 29 studentů.